

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**Факультет № 6
Кафедра соціології та психології**

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ**

**з навчальної дисципліни «Психологічне консультування в
мультикультуральному суспільстві»
обов'язкових компонент освітньої програми
другого (магістерського) рівня вищої освіти**

053 Психологія (практична психологія)

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол № 7 від 30.08.2023

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол № 7 от 25.08.2023

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол № 7 від 29.08.2023

Розглянуто на засіданні кафедри соціології та психології
Протокол № 8 від 15.08.2023

Розробник:

Доцент кафедри соціології та психології, канд. психол.наук, доцент Чепіга
Л.П.

Рецензенти:

1. Доцент кафедри практичної психології Навчально-наукового інституту педагогіки, психології, менеджменту та освіти дорослих Української інженерно-педагогічної академії, канд. психол. наук, доцент Казарова А.М.
2. Професор кафедри соціології і психології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор соціологічних наук, професор Нечітайло І. С.

1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами

1.1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (денна форма навчання)

Номер та найменування теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 2							
Тема №1. Консультування в мультикультуральному плуралістичному суспільстві		2	-	4	-	12	
Тема №2. Консультування літніх людей		2	-	4	-	12	
Тема №3. Консультування і питання статі		4	-	8	-	24	
Тема №4. Консультування залежних клієнтів		2		4		12	
Всього за семестр:	90	10		20		60	екзамен

1.2. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (заочна форма навчання)

Номер та найменування теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 2							
Тема №1. Консультування в		2	-	2	-	19	

мультикультуральному і плюралістичному суспільстві							
Тема №2. Консультування літніх людей		-	-	2	-	19	
Тема №3. Консультування і питання статі		2	-	2	-	19	
Тема №4. Консультування залежних клієнтів		2		2		19	
Всього за семестр:	90	6		8		76	екзамен

3. Методичні вказівки до практичних занять

Тема № 1 Консультування в мультикультуральному і плюралістичному суспільстві

Навчальна мета занять: відпрацювання навичок психологічного консультування в мультикультуральному та плюралістичному суспільстві.

Час проведення: денна форма навчання - 4 год., заочна форма навчання - 0 год.

Місце проведення: аудиторія факультету № 6

Навчальні питання:

1. Відпрацювання навичок психологічного консультування в мультикультуральному та плюралістичному суспільстві.

Література: 1-13

План проведення заняття:

I. Порядок проведення вступу до заняття. На початку практичного заняття викладач вітає студентів, називає тему, мету та структуру заняття.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

Групова дискусія на тему «Етичні принципи консультування в мультикультуральному та плюралістичному суспільстві». Консультанти повинні постійно запитувати себе, ніж кожен з їхніх клієнтів відрізняється від інших і в чому він подібний до інших. У чому полягає внутрішньо- і міжгрупових спільність, а в чому - унікальність. Вони повинні зосереджуватися на розвитку своєї здатності розуміти як глобальні проблеми, так і індивідуальні запити клієнтів. Коли клієнти істотно відрізняються від консультантів, необхідно приділити підвищену увагу процесу встановлення і розвитку консультаційних взаємовідносин.

Пол і сексуальна орієнтація так само є фактори, що впливають на прояви почуттів і особистих пристрастей. Вік і духовний розвиток також

мають значення в процесі консультування. Щоб отримати користь з консультування, літні люди потребують особливого, унікальний спосіб вираження емоцій і вирішення конфліктів, пов'язаних з минулим. Аналогічним чином релігійно налаштовані клієнти можуть дотримуватися своїх, нетрадиційних точок зору і особливих способів вирішення проблем.

Консультанти, що працюють з клієнтами з різних груп, повинні добре розуміти як їх загальногрупові риси, так і індивідуальні особливості. Тільки в цьому випадку вони зможуть ефективно займатися вирішенням як загальних, так і специфічних проблем цих клієнтів. З представниками окремих культурних, конфесійних і вікових груп, представниками обох статей і сексуальних меншин пов'язані стереотипи і певні ролі. Культурні обмеження впливають на розвиток не тільки окремих людей, але також і суспільства в цілому. Подолання традицій, забобонів, страхів і занепокоєння, а також навчання новим навичкам, що базуються на достовірній інформації та чуйності до культурних і інших особливостей, є важливою складовою консультування в мультикультуральному і плюралістичному суспільстві.

При роботі зі специфічними групами консультанти повинні усвідомлювати унікальність цих груп і їх основні проблеми. Вони повинні також розуміти обмеження і призначення застосовуваних теорій консультування.

III. Порядок проведення заключної частини заняття. Наприкінці заняття викладач запитує у студентів, який досвід вони придбали й просить висловити свої думки стосовно переваг та недолік проведеної роботи.

Основна література:

1. Handbook of multicultural counseling. (2001) Ed. by Ponterotto J.G., Casas J.M., Suzuki L.A., & Alexander C.M. (2nd ed.), Thousand Oaks, CA: Sage.
2. Handbook of multicultural competence for counseling and psychology. (2003) Ed. by Pope-Davis D.B., Coleman H.L.K., Liu W.M., & Toporek R.L. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
3. Sue, D.W., Ivey, A.I., Pederson, P.B. (1996) A Theory of Multicultural Counseling & Therapy, Pacific Grove:Brooks/Cole.

Допоміжна література:

4. Ivey A.E., D'Andrea M., Ivey M.B. and Morgan, L.S. (2002). Theories of counseling and psychotherapy: A multicultural perspective, 5th ed. Boston, MA.: Allyn & Bacon.
5. Principles of Multicultural Counseling and Therapy. (2008) Ed. by Uwe P. Gielen, Juris G. Draguns, Jefferson M. Fish. — Routledge. — 488 p.

Тема № 2 Консультування літніх людей

Навчальна мета занять: відпрацювання навичок психологічного

консультування в мультикультуральному та плюралістичному суспільстві

Час проведення: денна форма навчання - 4 год., заочна форма навчання - 2 год.

Місце проведення: аудиторія факультету № 6

Навчальні питання:

1. відпрацювання навичок психологічного консультування літніх людей.

Література: 1-13

План проведення заняття:

I. Порядок проведення вступу до заняття. На початку практичного заняття викладач вітає студентів, називає тему, мету та структуру заняття.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

Разом з однокурсниками розіграйте в ролях наступну ситуацію. Уявіть, що ви досягли віку 65 років. Чим би ви займалися в цьому віці? Які ваші потреби і очікування? Як консультант міг би бути вам корисний? Чи відрізняється ваша гіпотетична точка зору на життя в цьому віці від вашого сучасного погляду на світ?

III. Порядок проведення заключної частини заняття. Наприкінці заняття викладач запитує у студентів, який досвід вони придбали й просить висловити свої думки стосовно переваг та недолік проведеної роботи.

Основна література:

1. Міняйло В. Ю.. Психологічне консультування: робота з кризовими і проблемними ситуаціями. - 2-е вид., Стер. - М.: Сенса. - 182 с., 2005
2. Handbook of multicultural competence for counseling and psychology. (2003) Ed. by Pope-Davis D.B., Coleman H.L.K., Liu W.M., & Toporek R.L. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
3. Sue, D.W., Ivey, A.I., Pederson, P.B. (1996) A Theory of Multicultural Counseling & Therapy, Pacific Grove:Brooks/Cole.

Допоміжна література:

4. Ivey A.E., D'Andrea M., Ivey M.B. and Morgan, L.S. (2002). Theories of counseling and psychotherapy: A multicultural perspective, 5th ed. Boston, MA.: Allyn & Bacon.
5. Principles of Multicultural Counseling and Therapy. (2008) Ed. by Uwe P. Gielen, Juris G. Draguns, Jefferson M. Fish. — Routledge. — 488 p.

Тема № 3 Консультування і питання статі

Навчальна мета занять: відпрацювання навичок психологічного консультування в мультикультуральному та плюралістичному суспільстві.

Час проведення: денна форма навчання - 8 год., заочна форма навчання - 2 год.

Місце проведення: аудиторія факультету № 6

Навчальні питання:

1. відпрацювання навичок психологічного консультування ЛГБТ.

Література: 1-13

План проведення заняття:

I. Порядок проведення вступу до заняття. На початку практичного заняття викладач вітає студентів, називає тему, мету та структуру заняття.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

Розділіться на дві групи за статевою ознакою. Запропонуйте чоловікам прийняти традиційні жіночі ролі і навпаки. Потім обговоріть ситуацію прийняття рішень, пов'язаних з кар'єрою і шлюбом. Обговоріть думку обох сторін і то, як могло б змінитися ця думка, якби людина мала іншу сексуальну орієнтацію.

III. Порядок проведення заключної частини заняття. Наприкінці заняття викладач запитує у студентів, який досвід вони придбали й просить висловити свої думки стосовно переваг та недолік проведеної роботи.

Основна література:

1. Мінняйло В. Ю.. Психологічне консультування: робота з кризовими і проблемними ситуаціями. - 2-е вид., Стер. - М.: Сенса. - 182 с., 2005
2. Handbook of multicultural counseling. (2001) Ed. by Ponterotto J.G., Casas J.M., Suzuki L.A., & Alexander C.M. (2nd ed.), Thousand Oaks, CA: Sage.
3. Handbook of multicultural competence for counseling and psychology. (2003) Ed. by Pope-Davis D.B., Coleman H.L.K., Liu W.M., & Toporek R.L. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
4. Sue, D.W., Ivey, A.I., Pederson, P.B. (1996) A Theory of Multicultural Counseling & Therapy, Pacific Grove: Brooks/Cole.

Допоміжна література:

5. Coleman, E. (ed.) (1988) Integrated Identity for Gay Men and Lesbians: Psycho-therapeutic Approaches for Emotional Well-Being. New York: Harrington Park Press.

Тема № 4 Консультування залежних клієнтів

Навчальна мета занять: відпрацювання навичок психологічного консультування в мультикультуральному та плюралістичному суспільстві.

Час проведення: денна форма навчання - 4 год., заочна форма навчання - 2 год.

Місце проведення: аудиторія факультету № 6

Навчальні питання:

1. відпрацювання навичок психологічного консультування залежних клієнтів.

*Література: 1-13***План проведення заняття:**

I. Порядок проведення вступу до заняття. На початку практичного заняття викладач вітає студентів, називає тему, мету та структуру заняття.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

Студенти розбиваються на чотири-п'ять підгруп і готують доповідь з презентацією, присвячений питанням реабілітації хворих на алкоголізм: «Методика 12 кроків», «Группова психотерапія при алкоголізмі», «Сімейна психотерапія» при алкоголізмі.

У своїй доповіді студенти висвітлюють коротку історію методу, специфіку і схему реабілітаційної програми.

Питання до аудиторії:

1. У чому відмінність методів в реабілітації хворих на алкоголізм?
2. Назвіть подібні риси реабілітації хворих на алкоголізм в різних методиках.

3. Перелічіть основні принципи роботи з алкоголіками.

4. Як проходить реабілітація хворих на алкоголізм в різних країнах?

5. Якими особистісними особливостями повинен володіти психолог, що працює з хворими на алкоголізм?

III. Порядок проведення заключної частини заняття. Наприкінці заняття викладач запитує у студентів, який досвід вони придбали й просить висловити свої думки стосовно переваг та недолік проведеної роботи.

Основна література:

6. Вієвський А. Лікування наркозалежності в Україні та оцінка його ефективності. Звіт про дослідження. Київ, 2008. 78 с.
7. Завадська Л. Профілактика адиктивної поведінки. Соціальна педагогіка. 1999. № 1. С. 105–111.
8. Sue, D.W., Ivey, A.I., Pederson, P.B. (1996) A Theory of Multicultural Counseling & Therapy, Pacific Grove:Brooks/Cole.

Допоміжна література:

9. Ivey A.E., D'Andrea M., Ivey M.B. and Morgan, L.S. (2002). Theories of counseling and psychotherapy: A multicultural perspective, 5th ed. Boston, MA.: Allyn & Bacon.

4. Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті

Основна література:

1. Вієвський А. Лікування наркозалежності в Україні та оцінка його ефективності. Звіт про дослідження. Київ, 2008. 78 с.
2. Завадська Л. Профілактика адиктивної поведінки. Соціальна педагогіка. 1999. № 1. С. 105–111.
3. Міняйло В. Ю.. Психологічне консультування: робота з кризовими і проблемними ситуаціями. - 2-е вид., Стер. - М.: Сенс. - 182 с., 2005
4. Handbook of multicultural counseling. (2001) Ed. by Ponterotto J.G., Casas J.M., Suzuki L.A., & Alexander C.M. (2nd ed.), Thousand Oaks, CA: Sage.
5. Handbook of multicultural competence for counseling and psychology. (2003) Ed. by Pope-Davis D.B., Coleman H.L.K., Liu W.M., & Toporek R.L. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
6. Sue, D.W., Ivey, A.I., Pederson, P.B. (1996) A Theory of Multicultural Counseling & Therapy, Pacific Grove:Brooks/Cole.

Допоміжна література:

7. Ivey A.E., D'Andrea M., Ivey M.B. and Morgan, L.S. (2002). Theories of counseling and psychotherapy: A multicultural perspective, 5th ed. Boston, MA.: Allyn & Bacon.
8. Principles of Multicultural Counseling and Therapy. (2008) Ed. by Uwe P. Gielen, Juris G. Draguns, Jefferson M. Fish. — Routledge. — 488 p.
9. Coleman, E. (ed.) (1988) Integrated Identity for Gay Men and Lesbians: Psycho-therapeutic Approaches for Emotional Well-Being. New York: Harrington Park Press.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

10. Пошукова система Google Scholar <http://scholar.google.com/>
11. Пошукова система Springer <https://link.springer.com/>
12. Пошукова система Scirus <https://www.elsevier.com/>
13. Пошукова система Google books <https://books.google.com/>
14. Пошукова система WorldWideScience.org <https://worldwidescience.org/>
15. Пошукова система DOAJ <https://www.doaj.org/>
16. Пошукова система DOAB <https://www.doabooks.org/>
17. Пошукова система SpringerOpen <https://www.springeropen.com/>
18. Система пошуку наукової інформації у відкритих архівах України (SSM) <https://oai.org.ua/>
19. Електронна бібліотека Наукова періодика України <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/>